

Nittioettåring berättar minnen

När Alexander Andersson i Karlsberg strax intill Ljungstorp gamla anhalt i Varnhem var några och åttio år ville han dra en ottoman på en kärra till Skövde.

Ottomanen skulle han ha omklädd. Det är ju inte så värst många kilometer från Ljungstorp till Skövde, så Alexander Andersson, tyckte det var en enkel match att dra kärran den biten. En gång

Tjuva-Svensson stal från rika gav de fattiga

i tiden gick han från Ljungstorp till Lerdala och köpte en ko och fortsatte sedan till Skövde och köpte ett bindsle åt kon. Nä, han fick inte dra kärran till Skövde, ty yngre och "förståndigare" folk stoppade ottomanen i en skåpbil och körde den till staden.

● Nu har Alexander Andersson nyligen fyllt 91 år, och det är en

Alexander Andersson och hans hustru läser husorganet Skaraborgs Läns Annonssblad

Gick från Ljungstorp till Lerdala och köpte ko, fortsatte till Skövde

respektingivande ålder, även om vi blir allt mera långlivade. Herr Andersson äger ett förunderligt gott minne och kan än i dag berätta om sin gärning från det han inte fullt 12 år gammal kom ut i förvärvslivet. Den första platsen hade han som stallare på Stängesäter i Sätters socken norr om Skövde. »Farbror Zander» är född i N. Lundby och hemmet var mycket fattigt, men vi svalt aldrig, berättar han. Inte heller behövde vi be om bröd, ty vi hade potatis, salt sill och ibland en bit fläsk och lite mjölk. Fadern var skraddare och speleman. Helst speleman. Han var också mycket eftersökt till bröllop och andra fina tillställningar runt om i bygden, och ibland kunde han vara borta flera månader å rad. När han kom hem, hade han ett par-tre hundra kronor med sig och det var mycket pengar på den tiden. Som skraddare åkte han omkring till gårdarna och sydde eller rättare skar till, ty han ägnade sig främst åt tillskärning. Då det blev skraddare blev han regements-skraddare på Axevalla.

Han fick hem till stugan flera hästlass med tyg och ur varje packe skulle det bli så och så många uniformer eller kappor eller byxor. Det som blev över på tygstyckena fick han behålla, och därför gällde det att skära till så snålt som möjligt. Och det blev alltid en del tyg över, som han kunde sälja

300 hästar paraderade på ridhusplan

När skjutsen kommit fram till Axvall, frågade Tjuva-Svensson, om Alexander varit rädd. Nä, varför skulle ja vara rädd? undrade Alexander.

— Jo, jag är Tjuva-Svensson, svarade stortjuven, som emellertid både betalade sin 50-öring och bjöd på en öl på gästgivaregården.

Dagen efter fick Alexander köra polisen till Tjuva-Svenssons gård, ty stölder hade begåtts på flera ställen, och man misstänkte Svensson. En sele, potatis, höns och mycket annat hade försvunnit

grävd med en tjuga i höstackar och andra platser, där tjuvgodset kunde tänkas ligga gömt, men för-gäves. Alexander petade av en händelse i en hög, som inte alls såg misstänkt ut, och stötte på något hårt. Där låg selen, och så var Tjuva-Svensson avslöjad och fick åka till fängelset i Mariestad igen. Han tillbringade sin mesta tid i fängelse och dog där.

om kvällarna och drack en toddy. Det var garvare, skraddare och andra hantverkare, som om dagarna arbetade i sina verkstäder och tog igen sig på kvällen vid ett glas. Palm sålde sill, socker, kaffe och så förstas brännvin. Ett fat brännvin stod framme i butiken och kunderna fick gratis pumpa upp ett glas eller flera åt sig. De som köpte mycket förädrades ett halvstop brännvin på köpet. Palm överlät affären till Andrén och Karlsson, vilka senare separerade och Andrén sålde så småningom företaget till Axel Holmberg och nu innehas den ombyggda affären av Jerker Hallenius. Då Palm överlämnade affären flyttade Alexander Andersson till en grosshandelsfirma i Hjo, som bl. a. sålde sprit. 90 öre litern betingade brännvinet och god konjak kunde man få för 2 kr. Den billigaste kostade 1,35. Brännvin köptes från Ekhammar och Hintzegården, som hade stora brännerier. Innan brännvinet var drickbart måste det dock renas med björkko. Oxar användes vid potatisskördarna, och de göddes med drank. Oxarna blev feta och tjocka, men grägsen som åt drank från Dagsnäs och Bjurums brännerier blev fulla och raglade omkring. Var fjortonde dag var det stor torgdag i Tidaholm, och då satt Alexander Andersson på Högbergs hotell och tog emot kunderna.

andra moderna finesser och i den välansade trädgården mognar äpplena. När farbror Zander köpte sin första ko, gick han till Lerdala och sedan till Skövde för att skaffa bindsle åt kon. Det var en rejäl ko, som mjölkade bra, men hon blev med tiden ganska bortskämd, försäkrar fru Andersson. Nu är makarna gamla och har sålt sitt lilla ställe — även för kraftkarlar kan det med åren bli för tungt att sköta ett litet ställe.

ESTE

● I Stängesäter skulle lille Alexander varje dag åka till Skövde för att hämta posten. Han skulle också dra mjölken på en kärra till Mölltorps egendom, där mejeriet i staden hade en uppsamlingsplats. Så där två kilometer var den vägen och givetvis långt ifrån så bra som i dag. Minst 100 liter mjölk om dagen drog Alexander på kärran. Korna mjölkade inte så mycket, ty fodret var ganska dåligt, hö och halm, klöver fick de sällan eller aldrig. Salt sill och potatis, separerad mjölk och hårt bröd bestod kosten av och den tyckte Alexander var för dålig, så han flyttade snart från gården. De fick äta på tenntallrikar, och själva fick de hålla sig med kniv, gaffel och sked. Första dagen hade Alexander inget bestick med sig, så han använde fällkniven, tills han kom åt att köpa sig andra redskap i stan.

● Alexander flyttade hem men efter fjorton dagar fick han anställning på gästgivaregården i Axvall. Där körde han postdiligensen till Mariestad två gånger i veckan. Han var då 14 år gammal. Färden tog två dagar, ty han måste övernatta i Mariestad, och fyra dagar tog det alltså varje vecka med två postturer. Diligensen tog även passagerare och 50 öre kostade det, om man åkte en kort bit eller hela sträckan. En gång hade den unge körsvennen en man med som passagerare. När han kom till Sjötuna lämnade kronofogden där en säck med värdepost. Han hade emellertid i passageraren igenkännt Tjuva-Svensson och var rädd, att denne skulle lägga beslag på postsäcken, så han skickade sin dräng efter skjutsen till häst för att häla ett vakande öga över diligen sen. När Alexander upptäckte drängen Per, sade han till denne: Vänd du om, Per, för det är ingen risk.

va-Svensson, kommenterar Alexander Andersson. Han stal från de rika och gav till de fattiga. En bonde som mist sin ko fann en ny ko i sin ladugård dagen därpå. Tjuva-Svensson hade stulit en ko och ställt dit den, men ägaren kom snart och hämtade den tillbaka, så glädjen blev inte långvarig.

● I tio år stannade Alexander Andersson i Axvall och körde posten, men de sista åren körde han endast till Lerdala, där en annan postförare tog vid. Postgången hade blivit daglig, och då räckte det inte med en enda postförare. Beväringstiden tillbringade han på Karlsborg, mest som ordonnans åt kommandanten och det var ett lindrigt jobb. En gång skulle han följa denne till häst och fick en stor kraftig springare i stallet. När han kom tillbaka med den utbrast stallmannen: Kommer du tillbaka med hästen. Det har aldrig någon gjort tidigare.

● Sedan började Alexander köra för handelsresande. Han hade egna hästar, medan affärsmannen Karl Olssons filial, John Olsson, höll honom med vagn. Firman sålde manufakturvaror och resorna kunde utsträckas långa vägar. En gång åkte han ända till Örnsköldsvik med försäljaren, men det tog ett halvt år. Vägarna var usla, och till Gärdsjö stationssamhälle kunde man inte komma fram med den stora vagnen, utan Alexander måste låna en enbetsvagn i Hova och hämta handelsmannen i Gärdsjö till uppackningen i Hova. Alexander fick 15 kr om dagen för sina körslor, och för de pengarna skulle han alltså även hålla hästar och betala sitt uppehälle. Nattplogi fick man oftast gratis men ibland kostade det en 50-öring.

● Så småningom tröttnade Alexander Andersson på detta kringflackande, då han endast var hemma två gånger om året, till midsommar och jul. Han blev boddräng hos Axel Palm i Skövde, där nu Hallenius speceriaffär ligger. Det var år 1896, och Skövde hade väl en 4.000 invånare. Då fanns inte så mycket i stan, men det var roligare där än nu, försäkrar hr Andersson. Charles Nilssons affär fanns och på torget betade svin och kor och hackade höns. Skandinav, Gamla Hotellet, Bogrens pensionat och Lundins krog fanns. Stadens borgare besökte Bogrens

sa order, och varorna skickades med järnvägen från Hjo öfver Svensborg till Tidaholm. Efter en kort tid som hästskötare åt en kapten i Skövde, arbetade Andersson på Anderséns Mek. Verkstad och sedan på Karlssons Verkstad. Karlsson var en duktig karl men experimenterade för mycket och gjorde av med alla pengar han kom öfver på olika företag. Han startade ett trädbrugeri på Kånkeruder, men det blev ingen lönande affär.

● När Andersson inte fått avlöning på tre veckor, lämnade han verkstaden och tog tjänst hos hästhandlare Karl Fredriksson. Han åkte med många vagnslaster hästar till Tyskland efter första världskriget. Tyskarna köpte åtkilliga hästar i Sverige och vardag som helgdag kunde det komma bud till Alexander Andersson att fara iväg med hästar. En gång skulle schweiziska uppköpare komma till Skövde och Karl Fredriksson hade köpt in 300 hästar. De stod uppställda på ridhusplan med en man vid var femte häst. Sedan schweizarna sett på 150 hästar blev de bjudna på grogg i stallen. Det blev emellertid inte någon affär, ty de ville endast ha 18 hästar. Då blev Karl Fredriksson arg och sålde inte en enda. Dagen därpå köpte en tysk hästhandlare alla hästarna, och Alexander Andersson fick fara den ena resan efter den andra till Hamburg med hästar. De kostade 400—500 kr styck. När sista sändningen var klar fick Alexander Andersson 70.000 kr i kontanter med sig till Sverige. I Göteborg mötte han tre grabbar som tiggde pengar.

— Pengar har jag inga men en sup och en smörgås kan ni få, svarade Alexander, öppnade sin väska med pengarna, tog upp tre smörgåsar och en kvarter brännvin och överlämnade till ynglingarna. Pengarna kom till Skövde.

● I slutet av 1930-talet köpte han sitt lilla ställe på berget. Det kostade inte så mycket men var i dåligt skick, så det blev arbetsamt för makarna Andersson. Fru Hilda Andersson var en smula orolig inför köpet: Det blir inga sötebrödsdagar, sade hon. Nej, det blev det väl inte, men Alexander bröt sten och arbetade, likaså hans hustru, som varit en skicklig kokfru och det gick bra. Nu finns det både elektriskt kök, kylskåp och

andra moderna finesser och i den välansade trädgården mogna äpplena. När farbror Zander köpte sin första ko, gick han till Lerdala och sedan till Skövde för att skaffa bindsle åt kon. Det var en rejäl ko, som mjölkade bra, men hon blev med tiden ganska bortskämd, försäkrar fru Andersson. Nu är makarna gamla och har sålt sitt lilla ställe — även för kraftkarlar kan det med åren bli för tungt att sköta ett litet ställe.

ESTE